

Metropol Kentlerde Düzensiz Göçmenlerin Mekânsal Kümelenme Dinamikleri: Beykoz-Yenimahalle Afganistanlılar Örneği*

Sümeyye Açıkgöz^a

*ben bir mülteciyim
kendi yüreğimden başka
sığınacak yerim yok yurdum yok
ben bir mülteciyim, yüreğime sığındım
burda savaş çıksa bile ölen yok...*

Şebnem Ferah

Öz

Birleşmiş Milletler 2019 verilerine göre Afganistan, Suriye'den sonra dünyanın en fazla mülteciye kaynaklık eden ülkesi durumundadır. 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle başlayan savaş, güvenlik sorunları ve bunların beraberinde getirdiği istikrarsızlık, Afganistan'da bir mültecilik kültürü doğurmuştur. Savaşın ilk yıllarında öncelikle komşuları Pakistan ve İran'a sığınan Afgan mülteciler, savaşın uzamasıyla dünyanın birçok ülkesine yayılmıştır. 2000'li yıllara kadar çok sınırlı sayıda Afgan mültecinin geldiği Türkiye, ABD'nin 2001 yılındaki işgalinden sonra Afgan mülteci akını ile karşılaşmıştır. 2015-2019 arasındaki 5 yılda Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin üçte birini, sayıları 400 bini aşan Afganlar oluşturmaktadır. Daha ziyade Özbek ve Türkmen kökenli Afganlar, Türkçeyi çok kolay öğrenmeleri ve dini inançları nedeniyle Türkiye'yi tercih ederken, emek yoğun enformel sektörlerde kolay iş bulabilmektedirler. Türkiye'nin bir çok ilinde kayıt dışı sektörlerde çalışan Afganlar, iş bulma imkanlarının daha fazla olduğu İstanbul'a da yönelmişlerdir. Beykoz ilçesi Yenimahalle mahallesi, binlerce Afgan gencin akın ederek mekânsal kümelenme gösterdiği bir yer olarak dikkat çekmektedir. Bu araştırma, Afganların neden Yenimahalle'de yoğunlaştıklarını, geliş yöntemlerini, yerel halk ile ilişkilerini, enformel sektöre eklenme biçimlerini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Yenimahalle'de 100 kişi ile yüz yüze anket, 10 kişi ile yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler, temalaştırma ve betimsel analiz yöntemi; nicel veriler ise, SPSS programında işlenerek, frekans ve ilişkisel analize tabi tutulmuştur. Bulgulara göre, kaçak yollarla Türkiye'ye gelen Afganlar, uygun kira olanakları ve göçmen ağlarını kullanarak zincirleme göç ile Yenimahalle'de kümelenmekte, emek yoğun ucuz işgücüne olan ihtiyaç nedeniyle kolaylıkla enformel sektöre eklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Afganistan • mekânsal kümelenme • göç • göçmen • mülteci • Beykoz-Yenimahalle

* Bu makale, 2018 yılında İstanbul Ticaret Üniversitesi Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalında savunulan yüksek lisans tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

a Sümeyye Açıkgöz, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü. Eposta: sumeyyecaikgoz1@gmail.com

Giriş

İnsan ve mekân ilişkisi, mekânın fiziksel gerçeklik olarak algılanmasının yanında, hissedilen, onlara bağlanılan ve kendilik duygularının mekânlarla ve bazı mekânsal değişkenlerin üzerinden ifade edilebilmektedir. Mekândan bağımsız bir kimliğin düşünülmesi imkânsız olduğu gibi, kimlikten bağımsız bir mekân da düşünülmemektedir. İnsanlar yaşadıkları mekânlar ile ilişki kurmakta ve onlara anlamlar atfetmektedirler. Ayrıca içinde buldukları yaşamsal çevrenin aracılığıyla kimliklerini oluşturabilmektedirler (Göregenli ve Karakuş, 2014: 105). Göçmenlerin hak ve özgürlükleri, tam olarak nereyi evleri olarak gördükleri, kendilerini nereye ait hissettikleri ya da ait hissetmedikleri, nereye gidecekleri veya nereye gitmek istemediklerine bakıldığında göçmenlik deneyimlerinin mekânsal uzantılarına erişilebilir (Özservet, 2015, s. 42-43). Burada yer ve mekân, insanların günlük hayatlarındaki sosyal etkileşimleri etkilemektedir. Nereye dahil olabilecekleri, kamusal mekânlarda kimlerin dahil edilerek kimlerin dışarıda kalacağını, insanların birbirlerine davranma şekillerini belirlemektedir (Göregenli ve Karakuş, 2014: 109). Mekânın anlama, temsil etme ve şekillendirme biçimlerinin tüm coğrafi bilgi formlarında ortak bir unsur olduğunu belirtmek gerekir (Harvey, 2012, s. 269). Burada içinde çeşitli farklılıklar barındıran bir birliktelik ve ortaklık söz konusudur.

Küme olgusuna bakıldığında; coğrafi yakınlık, işletmeler arası iletişim ve örgütler arası ya da kurumsal iletişim olarak kümelerin üç zorunlu ve/veya tanımlayıcı boyutunun olduğunu söylemek mümkündür (Rocha ve Sternbe 2005: 270). Porter, kümelenmelerin diğer bölgelerdeki kümeler ile olan rekabeti uzun vadede bölge ekonomisinin refahı ve büyümesinin birincil kaynağı olduğunu belirtmiştir (1998, s. 10). Kümelenmeler genel olarak belli coğrafi alanlarda ya da bir şehirde meydana gelmektedir. Coğrafi yoğunlaşma kümelerin yenilik ve verimlilik gibi yararlarının genişlemesine fırsat verirken, işlem maliyetlerinde düşme, bilgi akışı ve yaratıcılıkta güçlenme, yerel kuruluşların kümelenme ihtiyaçlarına karşı duyarlılıklarında artış ve rekabetçi baskıların daha çok hissedilmesi gibi durumlara fırsat vermektedir.

Bir kümenin belli bir yerde oluşması genelde iki şekilde açıklanmaktadır. Bunlardan ilki iklim, orman kaynakları, toprak özellikleri, ulaşım rotası, maden yatakları ya da limanlar gibi doğal faktörlerin var olmasıdır. İkincisi, zamanında yerel taleplerde artış ve yeni işletmelerin oluşması gibi nedenlerle belli bir lokasyonda girişimci birinin bir işe başlaması kümelenme için sebep olabilmektedir (Sölvell 2008: 39-40). Sosyo-mekânsal kümelenmeler ve ayrışmalar konusunda göçmenlerin ve bazı grupların yerleşmiş oldukları kentlerdeki sosyo-ekonomik statüleri ve sosyo-demografik özellikleri, kentsel sosyal coğrafyada, azınlık grubu, yerli/ev sahibi toplum ve asimilasyon-uyum kavramlarıyla da ilişkilendirilerek açıklandığı görülmektedir. Azınlık grubu kavramı genellikle etnik köken veya ırk, dil, din, kültürel ve

uyruk gibi özelliklerle örtüştürülen dezavantajlı grubun nitelendirilmesi için kullanılmaktadır (Flanagan, 2002: 125). Bu grupların kentlerde var olması geçmiş zamanlarda veya hâlen daha devam eden göç hareketleriyle yakından ilişkisi bulunmaktadır. Amerikan kentlerinde bulunan Afro-Amerikalılar, Porto-Rikalılar (genel olarak siyahi Latinler), Yahudiler, İtalyanlar, Vietnamlılar, Asyalı Hintliler ve Meksikalılar; Birleşik Krallığın kentlerinde yaşayan Afro-Karayipliler, İrlandalılar ve Asyalılar; Fransız kentlerindeki İspanyollar ve Cezayirli; Alman kentlerindeki Hırvatlar ve Türkler yoğun uluslararası göçmen alan ülkelerin kentlerindeki bilindik azınlık gruplarındandır. (Nightingale, 2012: 427). Yerli/ev sahibi/yaygın toplumun da homojen olamayacağı gibi, bu grubun arasına katılan yeni grupların olması ve kimliğiyle azınlık grubu ile kültürü oluşmaktadır.

Belirli sınıfların kendilerine benzemeyen diğer toplumsal katmanlardan uzaklaşması ile ortaya çıkan mekânlardaki daimilik; örgütlenmeleri, korku ve suç gibi diğer tehditleri beraberinde getirirken; bir çatışma ortamının oluşmasına da neden olabilmektedir (Alver, 2007). Bugün göçler genellikle, mekânsal kümelenme, mekâna eşit dağılım, mekânsal yoğunlaşma, mekânsal ayrışma, toplumsal bütünleşme, toplumsal kabul, toplumsal ret, çok kültürlülük, gettolaşma, kültür kaynaşması, uyumsuzluk, sosyal uyum, eritme, dahil olma, dahil etme, asimilasyon, ötekileşme, ırkçılık, soyutlanma, ekonomik kayıp, sosyal ayrışma, suç, ekonomik potansiyel ve güvenlik gibi birçok kavramla çeşitli yönleriyle anlaşılan bir konu olmuştur. Buradan hareketle göçlerin artık, mekân, toplum ve ekonomi temelli çeşitli kavram ve boyutlarıyla irdelendiği ve böylelikle göçün doğru yönetilebilmesi için uygun politikalar üretmeyi gerekli kıldığını belirtmek gerekir (Şener, 2019, s. 13).

20. yüzyılda Chicago’da yapılan etnik göçmenlerin gruplaşmaları üzerine yapılan çalışmalar, günümüzde de, göçmenlerin oluşturduğu kentin bir bölümüne yoğunlaşmaları, mekânsal kümelenmenin hem olumlu hem de olumsuz yanlarını gün yüzüne çıkarmıştır. Göçmenlerin bir bakıma belirli bir alanda toplanmaları yalnızlaşmalarını ve yabancılaşmalarını engellemekte ancak bununla beraber kişilerin yerleştikleri toplum ile kaynaşmalarına, etiketlenmelerine ve izole olmalarına, beraberinde hedef kitle olarak çeşitli sorunları ve şiddeti getirmektedir. Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren kırdan kente zincirleme göçlerin oluşması, mekânsal kümelenme olgusunu oluşturmuştur. Kente gelen göçmenler, kentte tutunabilmek için kendi çevrelerinin kurmuş oldukları mahallelere yerleşerek, burada kümelenme oluşturmuşlardır (Erman, 2002, s.1-3). Oluşturulan bu kümelenmede amaç, kişilerin birbirlerinde gördükleri olumsuz duygulardan sıyrılarak, dilini, dinini, adetlerini kendi insanlarıyla birlikte yaşayarak, asimile olmayı engellemek ve daha hızlı adapte olmalarını sağlamaktır.

Bir alanda yaşayan kişilerin, yaşadıkları yerlerde sahiplik ilişkisi kurması, etrafların-

da yaşayanlarla ilişkide olmaları yerellik oluşmasını sağlayacak, bu durum da yerel olanın mekânsal durumu ve toplumsal olanla ayrılmaz bir parçasını oluşturacaktır (Erder, 2002, s.29). Mekân, dışlama ve içleme ile ilişkilendirilerek, her çeşit konumun belirlenmesini sağlayan temel bir kategoridir. Bununla birlikte mekân ve nüfus arasındaki ilişkiden de bahsetmek gerekir. Nüfus, demografik geçişlerle geline aşamalar ve göçlere bağlı bir şekilde ülke içerisinde yapısal olarak yeniden oluşturulan bir olgudur (Tekeli, 2005, s.85-86). Ülkelerin gelişme düzeylerinde artma görüldükçe demografik geçişler için geline aşamada mekânsal farklılaşma önemini kaybederken, net göçlerin ülke içerisindeki nüfusu yeniden dağıtma konusunda belirleyici olduğu görülmektedir. Constant ve arkadaşlarına göre etnik gruplar, çoğunlukla kentsel alanlarda toplanma eğilimindedir. Birçok Batı Avrupa ülkesinde kamuoyu tartışmalarının genellikle algılanan göçmenlerin ev sahibi ülkenin toplumuyla tam olarak bütünleşmeye istekli olmamaları durumu olduğu yönündedir. Bu bağlamda, göçmenlerin mahalleler veya ilçeler ev sahibi ülkeye aşına olmalarını engelleyebilmekte; karşıt kimliklere ve tutumlara yol açabilmektedir (2013, s. 8).

Göçlerin, nüfusun ülke içerisinde, yeniden dağıtma konusundaki etkisinin -özellikle ileri düzeylerde gelişmiş olan ülkelerde- kendisini daha çok belirginleştirdiğini söylemek mümkündür. Bununla beraber kalkınma ve gelişme sürecinin ülke içerisinde mekânsal olarak çeşitli şekil ve tiplerde farklı zamanlarda ortaya çıkması nüfusun yer değiştirme süreçlerinin üzerinde daha fazla etkili olmaktadır (Yakar, 2012, s.1). Bir başka deyişle, ekonomik gelişiminin bölgeler arasında eşitsizlikleri iç göçe itmekle beraber, iç göçlerin akış yönü, büyüklüğü ve desenini belirlediği görülmektedir.

Farklı kültürlerde olan insanların bir araya gelip birbirleriyle uyumlu yaşayabilmeleri için belli bir zamanın geçmesi gerekir. Farklı kültürden gelen ve farklı dili konuşan insanların göç etmeleri sonucunda toplumsal değişim ve kültürel kaynaşmaların olması kaçınılmaz ise de, bu kaynaşmayla birlikte sancılı bir süreç de başlamış olacaktır. Nüfusun hızla artması ve işsizlik gibi sorunlar ortaya çıktığında yeniden bir ayrışmanın gündeme gelmesi toplumsal gerginliğin artması olasıdır. Mekânsal uyumun zorlaşmasına neden olan önemli bir etken ise, geline yerlerde göçmenlerin bir kısmında mekâna kendilerini ait hissedememekten kaynaklanan, geri dönebilme düşüncesinin oluşmasıdır. Başka bir nedense sosyal mekânlarda görülen kümelenmelerdir. Göç edenlerin genel olarak akraba ve/veya tanıdıklarının olduğu yerlere gittikleri görülmektedir (Harunoğulları ve Cengiz, 2014, s.310). Bu durumun sonucunda mekâna uyum sağlamak ve aidiyet duygusunun gelişiminde bazı zorluk ve gecikmeler yaşanmaktadır. Özellikle de aynı dili konuşamama durumları, mekâna karşı yabancılığı ve önyargıyı da arttıracaktır.

İnsanların yaşadıkları mekânların, fiziki bir gerçekliği algılamasının dışında, hissetmek,

onlara bağlanmak ve kendilik duygularının bazı mekânsal değişkenlerin üzerinden tanımlandığı görülmektedir. İnsanların yaşadıkları mekânlar ile ilişki kurdukları, onlara anlamlar attıkları ve içerisinde yaşadıkları bu yaşamsal çevreyle kimliklerini oluşturdukları görülmektedir. Mekân ve insanların arasında yaşanan bu anlamlandırma, tanıma ve kimlik yaratma süreci kapsamında “yer kimliği” ismini verdiği görülen Proshansky (1978) bu durumu; “*insanın doğal ve yapılandırılmış çevreyle, fiziksel dünyayla ve başka insanlarla ilişkilerinde tercihleri, beklentileri, duyguları, değerleri ve inançları tarafından belirlenen, yerin ve kişinin kimliğini yapısında birleştiren karmaşık bir örüntü*” şeklinde tanımladığını belirtmek gerekir (akt. Şeker ve diğerleri, 2015). İnsanların kendilik duyguları sadece diğerleriyle olan ilişkilerinden hareket ederek ifade edilmemektedir. Bununla birlikte kişinin günlük hayatını tanımlayan fazla sayıda fiziksel ortamın da yapılandığını söylemek mümkündür.

Mekânın önemiyle ilgili Proshansky ve diğerleri (1983) ile aynı düşüncede olduğu görülen Twigger-Ross ve Uzzell (1996) de mekânın sadece “kimliğin ayrı bir yapısı”nın olmadığını, “kimliğin bütün görünüşlerinin yerle ilişkili olduğunu” ileri sürmüşlerdir. Korpela (1989), Proshansky’nin tanımının teorik bir kaynak gibi kullanmasının karşısında yer kimliğiyle ilgili daha sınırlı bir tanıma tercih etmiştir ve yer kimliğine, “*bireylerin çevrelerini düzenlemedeki girişimleri sonucunda açığa çıkan psikolojik bir yapı*” şeklinde bakmıştır. Çevresel kullanımlarla ilgili pratikler neticesinde insanların kendilik duygularını yaratabileceğini, bunun güçlendirebileceğini ve kendilerini diğerlerine açıklayabileceğini iddia ettiği görülmektedir. Ona göre, psikolojik yapının temelinde “ait olma” vardır, yere aitlik durumu, ait olmak yer kimliğinin tek bir yönü olmamaktadır ancak gereken temel ögedir. Ryden (1993), kimlik ve yer arasındaki ilişkileri şöyle ifade etmektedir: “*Yerle olan derin etkileşim boyunca, insanlar kendilerini o yerin kavramlarıyla, o yere göre tanımlamaya başlayabilir; bu durum daha da genişletilirse, insanlar, çevrelerini saran ortam olmaksızın, gerçekten kim olduklarını ifade edemez hale gelebilir*” (akt. Göregenli ve Karakuş, 2014, s.105-106).

Türkiye’de, 1960’lı yılların ardından gelen göçmenlerin çoğunluğunun şehirlere yerleştikleri ve bu dönemde gelen göçmen kesiminin serbest göçmen statüsünde değerlendirildikleri görülmektedir. Bu göçmenlerin yerleşim ve göç güzergâhı olarak ise, öncelikle Türkiye’ye göç eden yakınlarının olduğu yerleşim yerlerini tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, iklim, istihdam ve kültürel anlamda yakınlık boyutlarının önemli hale geldiğini de söyleyebiliriz. Ancak yine de, başta zorunluluk olarak, sonrasında ise istek duyularak, büyük oranda hemşerileri ve akrabalarıyla aynı şehir ve aynı semtlerde birlikte oturmayı seçtikleri görülmüştür. Bu durum, göçmenlerin aynı semtte, aynı mahallede ya da aynı bölgede oturduğu bir yapı veya kümelenmeyi gündeme getirmektedir. Bu anlamda, göçmenlerin yaşamlarının muhtemel olduğu boşlukların, tampon mekanizma şeklinde isimlendirilen formal yada enformel “yeni ağ ilişkileri” yada “dayanışma örüntüleri” tarafından doldurulduğu

nu söylemek mümkündür. Öyle ki göçmenliğiyle ilgili ağları; patronaj ilişkilerden, hemşeri/göçmen kahvehaneleri, komşuluk ilişkileri, aynı iş kollarında yoğunlaşmış olan göçmenlerin ortak çıkarlarının korunmasına yönelik örgütlenmelere; siyasal güç kaynağı oluşturmak ve dernekleşme kadar, tamamen enformel ile tamamen formel arasında çeşitlilik göstermektedir (Kurtoğlu, 2005, s.59). Nitekim göçmenlerin belli bir bölgede kümelenmelerinde ve hareket bilinçleri ortak olduğunda stratejik kültürel, sosyal ve siyasal kaynağa dönüşebildiği görülmektedir.

Göçmenlerin Mekânsal Tercihleri

Göçmen ve mekân ilişkilerinde bir ülkede önemli olan yerlerden biri de sınır geçişlerinin olduğu mekânlardır. Bu mekânlar çoğunlukla geçirgen değildirler. Genellikle duvar işlevi görmektedirler. Bunun yanında göçmeni kabul politikaları ya da kaçak/yasadışı/mecburi geçişlerde de aşılması gerekmektedir. Bu durumda geçişliliği sağlayan mekânlar olarak da görülmektedir. Sınır bölgelerinde bulunan şehirler bu durumda göç akımı olmasa da, sınırdan başka bir yere geçişlerin yapıldığı yer olması sebebiyle kendi kültüründen farklı bir kültüre her zaman aşına gibidirler. Ancak bu durum, kitlesel göç akımlarında beraber yaşamaya uyumu getirecek anlamına gelmemektedir (Özservet, 2015, s. 43-44).

Mekâna yansiyarak görülen sınıfsal ayrışmalar ile kültürel ve sosyo-demografik özelliklerin iç içe geçtiği yapılanma biçimi çoğunlukla işin doğasıymış gibi algılanarak, sıradanlaşmaktadır. Ancak kentsel mekânda hizmetlere erişme ve ayrımcılık, bazı grupları ve özellikle göçmenleri dezavantajlı duruma sokarak eşitsiz kılmaktayken, bazılarını daha avantajlı ve ayrıcalıklı duruma getirmektedir. Kentlere yerleşen uluslararası göçmenlere uygulanmaya çalışılan uyum politikaları süreçlerinin bir parçası olarak planlanması gerekli olan sosyo-mekânsal yapılanmanın çoğunlukla göz ardı edildiği görülmektedir. Böylelikle göçmen grupların uyum süreçlerinde yaşadıkları dezavantajlar onların kendi içkin mekânsal kümeleme eylemleri ile grup içi dayanışmanın bir parçası olarak çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak bu tarz kümelenmeler kentlere, buralarda yaşayan gruplara ve yerel yönetimlere bazı başa çıkılması güç sorunlar da getirebilmektedir (Yüceşahin, 2017, s. 1305).

Göç eden kişiler, özellikle kente göç edenler, konut, iş bulma, günlük sorunların çözümü için, akrabalık ve hemşeri ilişkileri ile yerleşme ve beraberinde yeni bir ilişki ağı oluştururlar. Oluşturulan yeni ilişki ağında mekânın kendine özgü kuralları ve kurumları oluşur. Ancak aynı ilişki ağları talepler söz konusu olduğunda, mücadeleci ve çatışmacı role bürünebilir (Erder, 2002, s.43). Dinamik yapısından kaynaklı mekânsal ve zamansal olarak değişkenlik gösteren göçlerin; nedenleri, tipleri, akış yönleri ve boyutları gibi paterninin de çeşitli

yöntemlerle analiz edilmesi gerekmektedir. İki farklı mekân arasında yaşanan göçler, doğası gereğince kurulan ilişki ağlarına bağlı bir şekilde mekânsal olarak yayılma gösteren bir olgudur. Aynı zamanda belirli alanların çevreleri ile beraber göç veren ve nüfusun azalan sahalari oluşturduğu görülürken, diğer bazı yerlerde tam tersi bir durumun yaşandığı görülmektedir (Yakar, 2012, s.743). Sonuçta mekânda gerçekleşen göçün, yayılmacı yapısının bir gereği olarak mekânsal bağımlılık sergilediğini belirtmek gerekir.

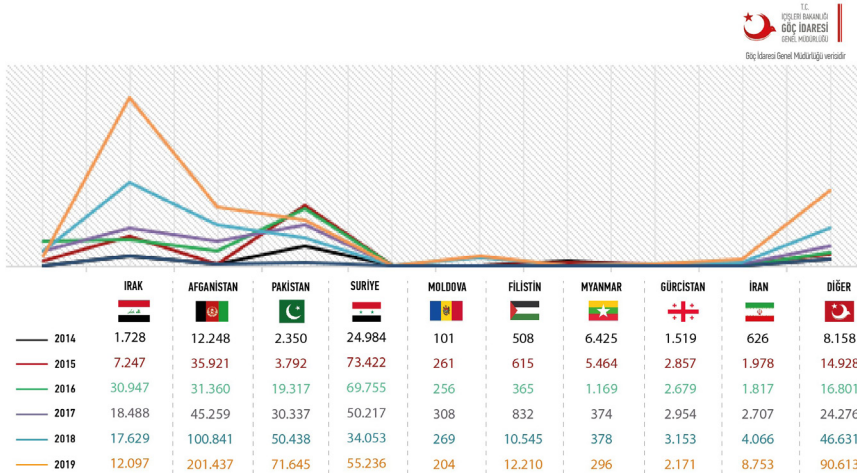
Göçmenlerin, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki yerleşim şekilleri üzerine yapılan araştırmalar, göçmenlerin yerleşim kalıplarının, yerli halkın konut kalıplarından çok farklı olduğunu göstermiştir. Göçmenler yerlilerden farklı türde konutlarda ve mahallelerde yaşama eğilimindedir ve genellikle belirli konut emlak ve mahallelerinde kümelenirler. Bu yolla, şehirlerin bir kısmı etnik azınlıkların çoğunu elde etmiştir. Avrupa literatüründe, göçmenlerin 'etnik bölgeler için tercihleri' üzerine ve zaman içinde bunların 'uzamsal asimilasyonu' tercihlerine ilişkin teorilerinin Avrupa'da geçerli olup olmadığı veya göç alanların yerleşim şekillerinin daha sınırlı konutlara sahip olmasıyla açıklanıp açıklanmadığı tartışılmıştır. Etnik enkazlar için tercihler, yeni göçmenlerin kendi ülkelerinden veya kültürlerinden çok sayıda sakinle birlikte mahallelerde yerleşmeyi tercih ettiklerini ima etmektedir. Mekânsal asimilasyon teorisi, yeni göçmenlerin kümelenme eğilimlerinin yeni ülkelerinde kalış süreleri ile azaldığını ve zamanla daha fazla şehirleştiğini göstermiştir (Andersen, 2016, s.298). Bu gelişimin, göçmenlerin zamanla mali durumlarını iyileştirdikleri ve daha geniş ölçüde ana normlarını ve değerlerini paylaştığı ev sahibi topluluğa (Amerikan literatüründe asimilasyon adı verilen) bir kültürel, sosyal ve ekonomik entegrasyon sürecinden sonra geldiği varsayılabilir. Etnik kümelenme, örneğin Almanya'da yaygın olduğu için, göçmenlerin entegrasyonu konusundaki eforlarını daha iyi anlamak, entegrasyon politikaları için, özellikle artan göç ve nitelikli işçi sıkıntısı nedeniyle önem arz etmektedir (Scha ve Treude, 2014). Bununla birlikte, hem ekonomik teori hem de diğer ülkeler için ampirik araştırmalar, kümelenmenin göçmenlerin entegrasyonu açısından faydalı mı yoksa zararlı mı olduğuna kesin bir cevap getiremez.

Afganistan, Göç ve Mekân

1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle başlayan savaş, güvenlik sorunları ve bunların beraberinde getirdiği istikrarsızlık, Afganistan'da bir mültecilik kültürü doğurmuş ve başta komşuları Pakistan ve İran olmak üzere yaklaşık 6 milyondan fazla insan mültecilik tecrübesini yaşamaya başlamıştır. (UNHCR, 2000: 119). Yoğun olarak gittikleri bir ülke olan Türkiye'ye ise, Öztürk'ün (2014, s.86), Cumhurbaşkanlığı Arşivlerine dayanarak hazırlanmış olduğu çalışmasında, 1982 yılında 3 grup halinde, Pakistan üzerinden etnik

olarak Türk kökenli Afganların^a geldiğini görebilmekteyiz. Burada yer alan sayılara göre, toplamda 1006 aile, 4163 kişi Türkiye'ye ilk defa giriş yapmıştır. 1989 yılında Sovyet müdahalesinin bitmesi ile yaklaşık olarak 1.5 milyon Afgan ülkesine dönse de, Taliban'ın bölgede güçlenmesi ile diğer mültecilerin geri dönüşünü ertelemiş ve çoğunun rotasını Batı'ya çevirmesine neden olmuştur. (UNHCR, 1995:182-3). Aslında 2001 ABD-Taliban arasındaki savaşın patlak vermesi ile, 1.3 milyon mülteci geri dönse ve Batılı ülkeler mültecileri kabul etmeyip geri gönderseler de, 2002 sonrası yoğun olarak ülkeden çıkışlar gerçekleşmeye başlamış ve kısa süre içerisinde kitlesel göçe evrilmiştir. 2000'li yıllara kadar çok sınırlı sayıda Afgan göçmenin^b geldiği Türkiye ise, dünyaya olduğu gibi yine, ABD'nin 2001 yılı sonrası Taliban savaşından sonra Afgan göçmen akını ile karşılaşmıştır. Göç idaresi verilerine baktığımızda, 2015-2019 yılları arasındaki 5 yılda Türkiye'de yakalanan düzensiz göçmenlerin üçte birini, sayıları 400 bini aşan Afganlar oluşturmaktadır. (Grafik 1) (www.goc.gov.tr, 2019)

YILLARA GÖRE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN UYRUK DAĞILIMI

Grafik 1: Düzensiz Göçmenlerin Uyruk Dağılımı

Kaynak: www.goc.gov.tr, 2019

Afganistan, tarihsel süreçte önce Sovyetler Birliği'nin işgali, peşi sıra- Afganistan-Taliban savaşı ve günümüze kadar devam eden çok yönlü savaşlarının bir sonucu olarak ekonomik sıkıntılar nedeniyle "mülteci üreten" ülkeler arasında yer almıştır. Post-endüstriyel çağ

a "Afgan" bir etnik köken değildir. Afganistan'da başta Özbek, Tacik, Türkmen, Peştun olmak üzere bir çok etnik köken bulunmaktadır ve katılımcılar kendilerini bu şekilde tanımlamaktadırlar. Ancak Afganistan'dan gelişleri belirtmek ve kavram karmaşasını önlemek amacıyla makalede Afganistan'dan gelmiş kişiler "Afgan" olarak belirtilecektir.

b Türkiye'de yabancıların hukuki statülerinin farklı olmasından dolayı, kavram kargaşasının önlenmesi adına metnin devamında "mülteci" kavramı yerine "Afgan göçmen" kavramı kullanılacaktır.

şeklinde ifade edilen bugünün dünyasında, Afganların en ilkel yöntemler ile göç etmekle birlikte varış noktalarında yaşadıkları ötekileştirilme ve emek sömürsü sonucunda yeniden göç arayışlarına gittikleri görülmektedir. Göç, ülke tarihi kapsamında ve bireylerin yaşamlarında hiç eksilmeyen olgulardan birine dönüşmüştür. Bu süreç içinde Türkiye de transit göçün değişmeyen coğrafyası olmaya devam etse de, zaman içerisinde hedef ülke konumunu da oluşturmuştur.

Kars il merkezinde ikamet eden Afganların mevcut koşullarının, sorun ve ihtiyaçlarının araştırıldığı bir çalışma sonucunda Afgan göçmenlerin göç sonrası durumlarının, göç öncesine göre bir değişim geçirdiği söylene de yine de yaşam koşulları açısından ciddi eksikliklerin hâlâ var olduğu görülmüştür. Çoğunluğunun yoksul yaşamlarına çözüm bulmak için çıktığı bu yolculukları varış noktalarında yeniden yoksulluk ile karşı karşıya kaldığı, yolculuğun ardından değişen tek şeyin yoksulluğun yaşandığı coğrafya olduğu belirtilmiştir. Ülkeler için “endişe kaynağı”; ülkelerin işverenleri içinse “ucuz emek kaynağı” haline gelen bu mültecilerin bazılarının yaşamlarından silah sesleri, güvenlik tehdidi, zulüm ve şiddet eksilmiştir; ancak yoksul yaşamları hiç değişmemiştir (Yıldırım, 2018, s. 128).

Ökten (2012, s. 171) yaptığı çalışmada, zorunlu göç sonucu Ceylanpınar’a yerleştirilen Afgan/Özbek göçmenlerinin ilçe halkıyla ilişkileri, kimliklerini koruma ve kültürel olarak yeniden inşa süreçleri analiz edilmiştir. Yerli ve mülteci iki grubun kolay kaynaş(a)madığı, başka bir ifadeyle kaynaşma-bütünleşme yönünde iki tarafın da istekli davranmadığı saptanmıştır.

Bozok ve Bozok (2018: 416), İstanbul, Beykoz Karasu Mahallesi’nde yaşamlarını sürdüren refakatsiz Afgan göçmen çocukların hayatlarını sürdürme deneyimlerini tartıştığı çalışmada; 2015 Temmuz - 2017 Ağustos arasında, Afgan göçmen çocuklar ve Karasu Mahallesi’nin daha eski sakinleriyle yapılmış derinlemesine görüşmelerden oluşan, niteliksel bir araştırma yapmışlardır. Makalede, kuramsal anlamda “göçmen istekleri” yaklaşımını benimsedikleri görülmüştür. Göç çalışmaları alanında yeni bir yaklaşım olan “göçmen istekleri”, göçmenleri varılan ülke açısından bir entegrasyon sorunu olarak ele almak yerine, göç eden aktörleri göç deneyiminin aktif özneleri olarak görmeyi önerir. Bu çerçevede ele alınan bu çalışma, Karasu mahallesindeki refakatsiz Afgan göçmen çocukları, öncelikle, göç etmeye karar veren aktif özneler olarak görmeyi önermiştir. Sonuç olarak “*Karasu’nun eski sakinleri Afgan göçmen çocuklara evlerini kiralayacak kadar yakın, komşuluk etmeyecek kadar uzaktırlar*” (Bozok ve Bozok, 2018, s. 430).

Doğan (2019, s. 11), Trabzon’da yaşayan Afganistan uyruklu sığınmacıların göç deneyimleri ve sorunlarını araştırdığı çalışmada, sığınmacıların genellikle savaş ve tehdit nedeni

ile göç ettiklerini belirtmiştir. Bu süreç içinde sığınmacıların önce yasal ve yasal olmayan yollarla Pakistan ve İran'a, daha sonra Türkiye'ye yasadışı yollara geldikleri görülmüştür. Sığınmacılar yasadışı yollarla Van ve Ağrı illeri üzerinden İran'dan Türkiye'ye giriş yapmaktadırlar. Trabzon'da yaşayan sığınmacılara yaklaşık 5-6 ay içinde sığınmacı kimliği verilmektedir. Trabzon'daki sığınmacı sayısının artması ile beraber bu sürenin daha da uzadığı belirtilmiştir. Bu durum, sığınmacıların barınma, sağlık, eğitim ve istihdam gibi birçok konuda sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

Dikmen vd., (2019, s. 66) yaptığı çalışmada otuz yılı aşkın süredir Hatay'ın Ovakent mahallesine yerleştirilen Özbek asıllı Afganistan göçerlerinin geldikleri ülkedeki toplumsal ve kültürel koşullarını değerlendirmiştir. Buna göre, Türkiye'deki ikametleri sırasında farklı alanlarda ve farklı oranlarda değişim yaşadığı, bu değişimlerin hızı farklı konularda değişik olmakla birlikte, yönünün Türk toplumuna uyum ve Türk toplumu değerleri ve kurallarıyla kendi değer ve kurallarının birlikteliklerinden oluşan kültürlerarası bir ortam doğrultusunda olduğu saptanmıştır. Türkiye'ye geldiklerinden bu tarafa yönlerini Afganistan'a çevirmeyen bu grubun, toplumsal, eğitimsel ve ekonomik şartlarının iyileştirilmesi durumunda, Türk toplumu içerisinde tümenden kültürel bir erimeye açık oldukları, bu kültürel erimenin zaman alacağını söylemek gerekir.

Yöntem

İstanbul, Beykoz-Yenimahalle'de 1979 yılındaki Sovyet Rusya işgalinden itibaren Türkiye'ye gelmeye başlayan Afganların göç süreçleri, mekânsal kümelenme dinamiklerinin araştırıldığı ve yorumlanmaya çalışıldığı bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerini birlikte kullanmaya imkân veren karma yöntem kullanılarak anlatılmıştır. Nicel ve nitel çalışma kapsamında 100 kişi ile yüz yüze anket, 10 kişi ile yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler, temalaştırma ve betimsel analiz yöntemi, nicel veriler ise SPSS programında işlenerek, frekans ve ilişki analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın net ve anlaşılır olması, daha geneli kapsayabilmesi açısından karma yöntem en uygun yöntem olarak belirlenmiştir. Mahalle sakinleri ile yapılan mülakatlar dijital ortamda kayıt altına alınsa da, Afganlarla yapılan mülakatlarda Türkçenin net anlaşılmasından dolayı kayıtlar dijital ortamda yapılamamıştır. Ayrıca Afgan katılımcılar yasa dışı olmaları ve bu durumdan çekinmeleri sebebiyle, dijital ortamda kayıt yapılmasını da istememişlerdir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat ve anket tekniği kullanılmış, mahalle içerisinde saha gözlemleri yapılmış ve tüm bunlardan elde edilen veriler, literatür araştırması ile birlikte

değerlendirilerek ortaya konmuştur. Çalışmanın temel veri kaynaklarını oluşturan araştırma yöntemleri için, yarı yapılandırılmış mülakat formu ile anket formundan yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu için belirtilmiş olan iki farklı kurgu için iki farklı mülakat formu hazırlanmış, anket formu tek bir biçim halinde uygulanmıştır.

Mahalle sakinleri ile gerçekleştirilen mülakatlarda sorulan sorular, Afganlara sorulan sorulardan farklılık göstermektedir. Mahalle sakinlerine sorulan sorular daha çok göç öncesi ve sonrası toplumsal yapı değişikliğinin anlaşılması ve süregelen ilişkilerin tespiti amacıyla yöneltilmiştir. Afganlara yöneltilen sorular ise, mekânsal kümelenme sebepleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Saha çalışmasının bir ayağını oluşturan anketler ise, gelen kişilerin demografik yapıları, göç süreçleri ve mekânsal kümelenme deneyimleri üzerine gerçekleştirilmiştir.

Araştırma evreni Beykoz-Yenimahalle'yi kapsamaktadır. Araştırma örneklemini ise, düzensiz göçlerle Beykoz-Yenimahalle'ye gelen, burada ikamet etmiş ve/veya iş sebebi ile bulunan Afganlar oluşturmaktadır. Araştırma örneklemine, nicel araştırma yöntemi kapsamında, kartopu yöntemi ile ulaşılmış ve bu bağlamda, 100 Afgan erkek ile anketler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Nitel araştırma yöntemi kapsamında yer alan yarı yapılandırılmış mülakatlar iki farklı kurguyla tasarlanmıştır. İlk olarak, araştırmanın gerçekleştirildiği saha olan Beykoz-Yenimahalle'nin Afganların göçlerinden öncesi ve sonrasındaki toplumsal gerçekliklerin net bir şekilde anlaşılabilmesi adına Beykoz-Yenimahalle mahallesi sakinleri ile görüşülmüştür. Mülakatların gerçekleştirildiği mahalle sakinlerine kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır. Bu bağlamda, ilk kurguda toplam 4 kişi ile mülakat yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1

Yenimahalleli Katılımcılar Kod Listesi

Katılımcı	İsim	Yaş	Mesleği	Uyruk
Y1	Şahin	48	İmam	Türk
Y2	Kadir	64	Emekli	Türk
Y3	Yasin	46	İmam	Türk
Y4	Salim	65	Emekli	Türk

Gerçekleştirilen ikinci kurguda (Tablo 2) ise, Beykoz-Yenimahalle'ye geliş nedenleri ve kümelenme pratiklerinin öğrenilmesi adına, düzensiz göç ile Beykoz-Yenimahalle'ye gelen Afganlardan, araştırma problemine dayanarak, temel tema noktalarında fikir sahibi olan, Türkçe'ye hâkim, Beykoz-Yenimahalle'de ikamet eden ve/veya çalışan 6 kişi ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, belirtilen özelliklerde toplamda 10 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Nitel araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış mülakatların gerçekleştirildiği katılımcılar kodlanarak (Tablo 1-Tablo 2) listelenmiştir. Dördüncü ve son bölümün hazırlandığı araştırma bulgularında Yenimahalleli katılımcılardan Y1, Y2, ... olarak bahsedilirken, Afgan katılımcılardan K1, K2, ... olarak bahsedilmiştir.

Tablo 2

Afgan Katılımcılar Kod Listesi

Katılımcı	İsim	Yaş	Mesleği	Uyruk
K1	Salih	50	Büfe, bakkal çalışanı	Özbek
K2	Mustafa	27	Garson	Türkmen
K3	Mucip	22	Taşımacı	Türkmen
K4	Burhan	16	Büfe, bakkal çalışanı	Peştun
K5	Ahmet Bilal	17	Tekstil Atölyesi çalışanı	Peştun
K6	Necip	23	İnşaat İşçisi	Özbek

Verilerin Analizi

Mülakatlarda sadece mahalle sakinlerinden alınan ses kayıtları deşifre edilmiş ve konuşma esnasında tutulan notlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Tüm mülakatlar birlikte değerlendirilerek, ilişkilendirilmiş ve betimsel analiz yöntemi ile uygulanmıştır.

Beykoz-Yenimahalle'de ikamet eden ve/veya iş nedeni ile bulunan Afganlarla yapılan anketler, SPSS programı aracılığıyla, frekans ve ilişki analizine tabi tutulmuştur.

Bulgular

Yenimahalle’de Mekânsal Kümelenme

İstanbul’un Beykoz ilçesinde bulunan Yenimahalle Mahallesi, konumu itibari ile hem izole bir mekân sunarken, beş dakika uzaklıkta bulunan işçi durağına yakınlığından dolayı, düzensiz göçlerle buraya gelen göçmenlerin iş olanaklarını kolaylaştıran bir mekân olarak tercih edilmektedir. Türkiye’de özellikle İstanbul’da yoğunlaşan göçmen grupları kendilerine yeni yer arayışlarına girişmişler ve zincirleme göç süreci neticesinde, Yenimahalle’de küçük bir Afganistan kurulmuş ve Afgan göçmenler tarafından adeta bir getto oluşturulmuştur.

Katılımcıların belirttiklerine göre, örneklem grubunu oluşturan bireylerin %31,0’i Fariyab’dan gelmiş ve gelenlerin bu mahallede yoğunlaşmaları, İstanbul’da ilk geldikleri yerin yoğun olarak (%76,0) Yenimahalle olması, zincirleme göçün informel ağları tarafından gerçekleştirilmiştir.

“Buraya gelmek istediğimde, dayımı aradım. Buraya gel deyince, geldim. Evet, Fariyab’da oturuyorum.” K6

“Kiracılarımın hemen hepsi ya akraba ya Afganistan’daki mahallelerinden (Fariyab) tanıyorlar.” Y2

“Camimize gelen kişilerle konuştuğumuzda, birçoğunun Fariyab’dan geldiğini öğreniyoruz.” K3

“Fariyab’dan geldim. Arkadaşlarımı da arayıp buraya çağırıyorum.” K5

Bir diğer dikkat çeken nokta ise, bireylerin İstanbul’a geldikten sonra değiştirdikleri mahalle sayısına ilişkin soruya yoğun olarak (%66)değiştirmedikleri yönünde vermiş olmalarıdır. İstanbul’a ilk gelen mülteciler Yenimahalle mahallesine geldikten sonra, mahalle değişikliği yaşanmaması ve uzun süreli yerleşimin sağlanması mahallede oluşan gettolaşma ile açıklanabilmektedir.

Bir diğer önemli nokta ise, Afganların %55’inin 1 yıl ve daha kısa süre önce gelmiş olmalarıdır. Bu veriler, Afganistan’dan çalışma amaçlı gelen gençlerin yoğun olarak Türkiye’ye geldiklerini ortaya koymaktadır.

“10 kişi evimde kalıyor”

Afganistan'dan Yenimahalle mahallesine gelen göçmenler, kendilerini hem güvende hem de daha rahat hissedebilmek adına, oturmak için çoğunluk olarak (%70) öncelikle müstakil evleri tercih etmektedirler. Oturdıkları apartman dairelerinde ise, Afgan göçmenlerin yoğun olarak oturduğu yerlere, güvenlikleri ve yabancı hissetmemek adına öncelik vermektedirler.

“Afganlara 3 katlı evimi kiraya verdim. Burada ev bakarken de zaten, çok fazla apartman dairelerine bakmıyorlar. İnsan içine karışmamaya çalışıyorlar. Sanırım daha rahatlar öyle. İnsanların da işine geliyor. Bir deposunu, müstakil diye kiralyor. Apartman dairesi olsa kimse istemez ki, 10 kişinin kalmasını. Benim evimde, 3 kişiyi tanıyorum. Bazen 10 kişiye yakın kalıyorlar. Geri kalanı sürekli değişiyor. Normal ev olsa, kim ister ki. Hemen atarlar oradan.” Y2

Hem Afgan göçmenler hem de mahalle sakinleri tarafından göçmenlerin izole, mahallenin kültürüne ve mahalle içine kaynaşmadan yaşam sürmeleri istenmektedir. Bu durumda, hem Afganlar kendilerini daha rahat hissetmekte, hem de mahalle sakinleri kendilerini güvende hissetmektedirler. Ancak apartmanda oturan göçmenler daha rahat edebilmek için, diğer Afganların tercih ettikleri apartmanlarda oturmaktadırlar. Bu durum, mahalle sakinlerinin güvenlik açısından da tercih ettiği bir durum olmaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan bireylerin çoğu (%47,0) ev için toplam 501-750 TL vermekte, %36,0'sı 4-6 kişi birlikte kalmakta ve %97'si ev için bireysel olarak 0-250 TL vermektedir. Bu durum Afganların hem birlikte yaşayarak, kira bütçelerini düşürmekte hem de kolektif yaşayarak daha güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda, kiralının Yenimahalle'de daha uygun olması, müstakil evlerin yoğun olarak bulunmasından dolayı mültecilerin daha kalabalık oturabilmelerine olanak sağlaması, Yenimahalle'nin tercih sebeplerinden olmaktadır.

Beykoz/Yenimahalle'de yaşamaktan çoğunluk (%87) memnundur. Beykoz-Yenimahalle'de mültecilerin memnuniyetlerinin, halk içerisine katılmak zorunda olmamaları, kendi içlerinde izole bir yaşam sürerek kendi gettolarını oluşturmalarından dolayı olduğu söylenebilmektedir.

“İran hem dinimize hem dilimize karışıyor”

Örneklem grubunu oluşturan bireylerden daha önce Türkiye dışında bir ülkeye göç ettiğini beyan eden 70 kişinin 69'u (%98,6) İran'a gitmiştir.

Savaşın ilk yıllarında Afganların daha güvenli ülkeler olan İran ve Pakistan'a kitlesel

zorunlu göçler yaptıkları bilinmektedir. Sonrasında ise Afganistan’da kalanların akraba veya etnik gruplarından olan başka kişilerin bu ülkelerde bulunması, onların ülke dışına göçmelerinde rotalarını önceliklere buralara çevirmelerine neden olmuştur.

Görüşmecilerin yurtdışı tecrübelerine dayanarak, tamamına yakını öncelik olarak İran’a gitse de, İran’daki özellikle dinsel baskı nedeniyle rahat edememeleri, aynı zamanda Türk etnik grubuna ait kişilerin dil konusunda İran’da da Pakistan’da da zorlanmaları Türkiye’yi seçmelerinde sebep olarak görülmüştür. Yine mahalle sakinleri ile bu durum görüşüldüğünde, her ne kadar rahatsız olsalar da, Afganlara karışmadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda, Türkiye’deki iş olanaklarının, İran ve Pakistan’a göre, çok daha fazla olduğu belirlenmiştir.

“İlk önce İran’a gittiklerini söylüyorlar. Ancak orada özellikle din konusunda çok müdahale oluyormuş. Burada camiye geldiklerinde fazla müdahale etmiyoruz. Tabi kültürler farklı, temizlik anlayışı farklı ama ibadetlerine karışmıyoruz.”Y1

“İran’da rahatça camiye gidemiyorsunuz. Sürekli müdahale var.”K6

“Türkiye’de dil konusunda daha rahat edeceğimi düşündüm, arkadaşlarım da öyle söyleyince buraya geldim.”K1

“İran’da eziyet çok daha fazla oluyor. Paramızı vermiyorlar, karışıyorlar. Dinimizi bile rahat yaşayamıyoruz. Namaz bile kılarken müdahale ediyorlar.”K5

“Türkçeyi daha kolay öğrendim, burası daha rahat.”K4

“Pakistan’a göre iş durumu burada daha iyi. Dil konusunda zorlanıyorum ama Türkçe bilenler destek oluyor.”K3

Yenimahalle Sakinleri ile İlişkileri

Yenimahalle mahallesinde birbirlerine alışık ancak kaynaş(a)mayan bir ilişki ağı görülmektedir. Bu durum, güvenlik ve rahatlık açısından da her iki kesim tarafından içselleştirilmiş ve kabul görmüştür. Bu durum, her iki tarafın da tam anlamıyla birbirlerini tanımamasından ve korkmalarından kaynaklanmaktadır.

Örnekleme grubunu oluşturan bireylere mahallelerinde yaşayan Türkler ile ilişkileri sorulduğunda %52,0’si ilişkimiz yok derken, %28,0’si ilişkimiz iyi olarak belirtmiştir.

“Sosyal ortamlara çok gitmiyorlar; evlerine gidiyorlar birbirlerinin. Tek sosyalleşmeleri bu. Çekiniyorlar onlar da, zaman zaman aleyhlerine olaylar oluyor çünkü.” Y1

“Selam alıp, veririz. Onun dışında pek ilişki yok.” Y2

“Mahallenin çocukları bazen önümüzü kesiyorlar, paramızı alıyorlar. Tepki veremiyoruz. Bu yüzden tek çok dolanmayız ortalarda. Namazı kılıp çıkıyoruz, rahatsız olmasınlar diye caminin çay ocağına bile girmiyoruz.” K5

“İş dışında dışarıya çıkmamaya çalışıyorum. Korkuyorum kaçak olduğum için. İnsanlar da pek sevmiyorlar bizi. Korkutuyorlar. Yolumuzu kesiyorlar. Para istiyorlar, sigara istiyorlar. İş bitirince hemen eve geliyorum.” K6

Aynı soru, mahalle sakinlerine iletildiğinde ise, çoğunluğu (%82,0) ilişkimiz yok demiştir.

Yukarıdaki araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı gibi, Yenimahalle sakinleri ile düzensiz göçlerle Afganistan’dan Beykoz-Yenimahalle’ye gelen göçmenler arasındaki ilişki yok denecek kadar azdır. Bu durum, özellikle mahalle içerisindeki gençler tarafından korkutulan göçmenlerin mahalle içerisinde daha çekingen olmaları ile açıklanabilir. Kültür farklılıklarının yanı sıra korku mekanizmasının oluşması göçmenlerin mahalleden uzaklaşmasına ve zaman içerisinde bu mekanizmanın karşılıklı dinamikler oluşturmasını sağlamıştır.

“Türkler bizi sevmiyorlar”

Örneklem grubunu oluşturan bireylere mahallede Türk arkadaş veya komşularının olup olmadığı sorulduğunda çoğunluk (%65,0) hayır cevabını vermiştir.

“Türkler sevmiyorlar herhalde bizi. Selam vermiyorlar. Onlar vermeyince biz de vermeyiz. Pasaportum yok, kaçak yaşıyorum sonuçta burada. Bu yüzden korku da var bizde. Karşıdaki ev sahibi sana ilgi göstermezse, sen de uzak durursun tabii. Bizim derdimiz çalışmak. Çalışma derdim var sadece. O yüzden mahalledeki hiç bir Türk’ü tanımıyorum.” K8

Afganistan’dan gelenlerin büyük ölçüde kapalı bir hayat sürdürdükleri, kendi dar grupları dışındaki diğer yabancı gruplarla ve/veya Türk toplumu ile ilişkilerinin çok sınırlı olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin belirttiklerine göre de, içe kapalı bir yaşamın hakim olduğu,

camiiye gittiklerinde caminin çay ocağına girmedikleri, işçi durağında yer alan Pakistanlılarla dahi görüşmedikleri ve izole bir yaşam sürdürdükleri görülmektedir.

İlişki değişkeni ve katılımcıların görüşlerine göre, mahalle sakinleri ile göçmenler arasında, zorunlu ilişkilerin dışında bir ilişki çeşidi kurulamamıştır. Bu durumun oluşmasında, göçmenlerin kaçak olarak mekânda bulunmalarından dolayı korkunun hakim olması, tepki ve dikkat çekmeden ikametlerini sürdürmek istemeleri, temel olarak “başlarına bir iş gelmesine” engel olmak amacıyla mahalle sakinleri ile bir ilişki kurmamaları başlıca sebepleri oluşturmaktadır.

Mahallesinde Türk arkadaşı veya komşusu olma oranının Türkmenler arasında yüzde 100, Özbekler arasında yüzde 34, Tacikler arasında yüzde 19 olduğu anlaşılmaktadır. Bu soruya cevap veren diğer etnik gruptaki 5 kişinin hiçbirinin Türk arkadaşı bulunmamaktadır. Bu durumu etnik aidiyet olarak tanımlayabilmekteyiz. Bir başka değinmemiz gereken durum ise, Yenimahalle’de kalma durumunun artmasının, mahalle içerisinde daha çok komşu ve arkadaş olma durumunu etkilemesidir.

İşçi Durağı

Gerek yapılan mülakatlardan, gerekse saha gözlemlerinden çıkarabildiğimiz kadarıyla, Küçüksu’daki işçi pazarı Afganlar ile diğer ülkelerden gelen işçilerin karşılaşmalarının en sık olduğu mekândır.. Fiziksel bir yakınlık olmasına rağmen, aralarında çok fazla iletişimin olmadığı dile getirilmektedir.

“Yenimahalle’de ve Küçüksu’daki işçi durağında (pazarı) Pakistanlılar da oluyor. Herkese Afganız diyorlar ve bizim gibi tanıtıyorlar kendilerini. İnsanlar da aradaki farklı anlamıyor. Bizimle irtibata da geçmiyorlar, uzak duruyorlar hep, biz de çok yakın durmuyoruz. Aslında onlar kimseyle yakınlık kurmuyorlar. Bizim en azından çok fazla tanıdığımız var bu mahallede. Onların kimsesi yok. Sorun çıkmasın diye biz de uzak duruyoruz. ” K6

Bireylerin %33,0’ü Beykoz/Yenimahalle’de, %65,0’i diğer yerlerde çalışmaktadır. Yenimahalle mahallesinde ikamet eden Afgan göçmenler mahalle çevresinde çalışma imkânı bulsalar da, mahalle yakınında işçi durağının bulunması, Afganların İstanbul’un her yerinde çalışmalarına sebep olmaktadır.

Yaş ilerledikçe Beykoz-Yenimahalle’de çalışma oranı artmaktadır. 30 yaş altı kişilerde bu oran yüzde 27 iken, 30 yaş üzeri kişilerde yüzde 74’e yükselmektedir. Bu oranlara göre

gençler çalışmak üzere ikamet ettikleri Yenimahalle'den daha uzak semtlere çalışmaya giderken, yaşı daha ileri olanlar ise Beykoz Yenimahalle'de çalışma ortamı bulmakta veya burayı tercih etmektedirler.

Sonuç ve Tartışma

Beykoz-Yenimahalle'de yaşayan Afgan göçmenlerin Yenimahalle'deki mahalle deneyimleri ve mekânsal kümelenme nedenleri, göç süreçleri çerçevesinde incelenmiş ve anlaşılmaya çalışılmıştır. Yenimahalle'nin göçmenler tarafından nasıl algılandığı, ne anlama geldiği, mahalleyi neden tercih ettikleri, demografik ve etnik yapılarının mekân ile ilişki kurmalarındaki etkisi, mekândaki sosyal ve ekonomik konumları, mahalledeki yerli ve diğer ülkelerden gelenlerle ilişkileri ve sosyalleşme sürecinde mahallenin konumu incelenmiştir.

İstanbul düzensiz göçmenlerin kısa süreli ve emek yoğun işleri daha kolay buldukları ve metropol ortamı sayesinde farklı kültürlerin fark edilmeden rahatça yaşamasına imkan verdiği için önemli bir sığınma mekânıdır. Ancak İstanbul'da sığınmacıların ve/veya göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde büyük bir yığılma oluşmakta ve bu nedenle hem konut anlamında hem de iş anlamında ihtiyaç karşılanamamaktadır. Bu bağlamda, bireysel ve/veya gruplar halinde İstanbul'a gelen göçmenler yeni bir alana ihtiyaç duymaktadırlar. Bir yandan merkezlere uzaklığı ile izole bir yaşamı, bir yandan da hemen bir alt mahallesinde yer alan işçi durağı ile iş sorununun bulunmadığı Beykoz- Yenimahalle göçmenler tarafından tercih edilen bir mekân olmuştur.

Beykoz-Yenimahalle'deki Afganların İstanbul'a yönelmelerinin temel sebebinin doğrudan savaş/güvenlik sorunu değil, bu olumsuz ortamın ortaya çıkardığı ekonomik nedenler olduğu anlaşılmaktadır.

Afganistan'da evlilikler başlık parası ile yapılmaktadır. Bu durumu katılımcılar, "ekonominin kötü olması ve kızlara çeyiz parasının sağlanması" gerektiğinden dolayı normal karşılamaktadırlar. Bu durumu normal karşılasalar dahi, yüksek meblağları ödemek zorunda olmalarından şikâyetçi olmaktadır. Göç süreci dâhilinde İstanbul'a gelen Afgan göçmenlerin önceliği geride bıraktıkları ailelerine ekonomik destek olmak, bekâr ise evlenmek, nişanlı ise evleneceği için hazırlık yapmak olarak sayılabilir.

Afganistan'da birçok etnik grup bir arada yaşamaktadır. Bu bağlamda, hangi etnik gruba ait olursa, bireyler birçok dile hâkim olmaktadır. Peştunca ve Farsça ülkenin resmi dili iken, etnik gruplar kendi dillerini ve resmi dillerden birini konuşabilmektedirler. Aynı zamanda, Türk etnik grubunun çok olması da, dillerinin Türkçe'ye yakın olması, çok kısa zamanda Türkçe öğrenmelerine ve günlük hayatlarını daha rahat sürdürmelerine imkân sağlamaktadır.

Göçmenlerin ailelerinin çoğunluğu Afganistan’da yaşamaktadır. Buradaki hayat şartlarının Afganistan’a göre daha iyi olduğunu düşünmelerinden dolayı, ailelerini Türkiye’ye getirmek istemektedirler. Ancak, burada yaşadıkları iş gücü sömürsünden rahatsız olan göçmenler, ailelerinin yanına gidip gelmeyi, Türkiye’ye getirmeye tercih etmektedirler.

Türkiye’yi seçmelerindeki ilk neden, özellikle diğer ülke tecrübelerinden sonra, Türkiye’de daha rahat bir ortama sahip olmalarıdır. İkinci önemli sebep ise, Türkiye’de tanıdıkları yakınlarının ve/veya akrabalarının olmasıdır. Dikkat ettikleri bir diğer husus ise, Türkiye’nin Müslüman bir ülke olmasıdır. Bu bağlamda, zincirleme göç ile göç edilen diğer ülkelere nazaran daha rahat ettikleri, dinlerini daha özgürce yaşayabildikleri^a Türkiye’yi seçmektedirler.

Yenimahalle’de zincirleme göç ile çoğunluğunu genç erkeklerin oluşturduğu mekânsal bir kümelenme olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumu, diğer etnik kökenlere sahip bireyleri görsek de, mahalledeki Özbek etnik kökene sahip kişileri, Afganistan’ın Fariyab kentinden gelenlerin oluşturduğu söylenilebilir. Peşi sıra gelen Tacik ve Türkmen etnik grubunun fazla olması ile de, Türk soyundan gelen kişilerin mahalle tercihlerinde aynı soydan gelmesi sayılabilir. Bu kişilerin ilk olarak İstanbul’da geldikleri mahallenin Yenimahalle olması da zincirleme göç olgusunu doğrulamaktadır.

Mahalle içerisinde gecekondulaşma sıkça görülmektedir. Afgan göçmenler, bir yandan mahallede varlıklarını sürdürürken bir yandan da mahalle sakinlerinden uzak olmaya çalışmaktadırlar. Bu durumun çözümünü de müstakil yapılarda bulmuşlardır. Mahalle sakinleri, yoğun Afgan gelişine çözüm olarak, depolarını, kömürlüklerini kiraya vermekte, her iki kesim de bu durumdan çıkar sağlamaktadır. Afganların bulunduğu apartman dairelerinde ise, yine çoğunlukla Afganlar oturmakta, oturmasalar dahi, zorunlu haller dışında iletişim kurulmamaktadır.

Afgan göçmenler ikamet yeri olarak Yenimahalle’yi tercih etseler de, iş odaklı farklı ilçeleri tercih edebilmektedirler. Yaş ilerledikçe Beykoz-Yenimahalle’de çalışma oranı artmaktadır. Gençler çalışmak üzere ikamet ettikleri Yenimahalle’den daha uzak semtlere çalışmaya giderken, yaşı daha ileri olanların Beykoz Yenimahalle’de çalışma ortamı buldukları veya burayı tercih ettikleri görülmektedir.

Afganların belirttiklerine göre Yenimahalle’de ev kiralari İstanbul’un diğer yerlerine göre daha uygundur. Kiralar çeşitlilik gösterse de, katılımcıların %47’si, oturdukları ev için 501-

a Görüşmeciler mezhep farklılığından dolayı, İran’da ibadetlerini rahat yerine getiremediklerini, namaz kılmalarına dahi müdahale edildiğini dile getirmiştir.

750 TL arası kira ödemektedir. Kalınan yerlerde göçmenler bazı durumlarda 10 kişiye kadar kalmakta ve kira oranı bu bağlamda kişi başına 100 TL'nin altına düşmektedir. Ödenen kira miktarlarının düşük olması nedeniyle mahalle tercih edilmekle birlikte, Afganların kaldıkları konutların fiziki koşullarının genellikle ortalama konut standartlarının çok altında olduğu bir gerçektir.

Yenimahalle'de, Afganların yoğun olarak yaşaması burada bir gettolaşmayı beraberinde getirmektedir. Kendi ülkelerinden çok fazla kişi bulunması ve sosyal bir çevre kurabildikleri için Yenimahalle Afganlar için ideal bir ikamet mekânı olmaktadır. Öte yandan buraya çok yakın olan Gökusu'daki işçi durağı ve kendi aralarında birbirlerine iş pas etmeye imkân veren iletişim ağları, Yenimahalle'yi daha cazip hale getirmektedir.

Afganlar uzun zamandır Yenimahalle'de yaşamalarına rağmen, mahalle sakinleri ile doğal bir sosyal ilişki geliştirememişlerdir. Hem Afganlar ile hem de mahalle sakinleri ile görüşmelerde, iletişimin sadece selamlaşma (onun olmadığı da çoğunluk durumunda) düzeyinde kaldığı ve daha ileri bir iletişim kurmadıkları belirlenmiştir. Aslında bu durum, her iki tarafında karşılıklı olarak birbirlerini tanınamalarından kaynaklanmaktadır. Karşılıklı olarak korku ve çekinikliğin hâkim olduğu görülmektedir. Göçmenler, kaçak olarak yaşadıkları için başkalarından korkmakta, bazen mahalledeki madde kullanan gençlerin kendilerini tehdit ederek para istemesinden şikâyetçi olmakta, mahalle sakinleri ise göçmenlerin kendilerine ve ailelerine zarar vermelerinden çekinmektedir. Aynı durum, mahalledeki diğer göçmen grupları arasında da geçerlidir. Ancak, mahallede kalış süreleri arttıkça ve göçmenler ile mahalle sakinleri birbirini tanıdıkça, mahalle sakinleri ile göçmenler arasında arkadaş olma durumu artmıştır.

Mahalle sakinleri, otobüs kullanımı, ortak alan kullanımı söz konusu olduğunda göçmenlerden şikâyetçi olmaktadır. Ancak, göçmenler zor ve fiziki koşullar altında, mahalle sakinlerinin onları çıkarları doğrultusunda (depolarını, kömürlüklerini kiraya vermek, ucuz iş gücü kullanımı vb.) kullandıklarını ve buna rağmen kendilerinden haksız yere şikâyetçi olduklarını belirtmektedirler. Özellikle iş dönüşü elbiseleri kirlenen veya terleyen Afganlar şikâyet konusu olabilmektedir. Bazı durumlarda Afganların otururken, yerli halktan birilerinin ayakta olması dahi rahatsızlık nedeni olabilmektedir.

Birçok Afgan aile Türkiye'de yaşamını idame ettirse de, kaçak olarak sadece erkeklerin gelmesi dikkat çeken bir noktadır. Ailelerini yani kadınlarını sadece yasal çerçevede getirmek istemektedirler. Bu durum, yol şartlarının çok zor, çok uzun ev güvenlik açısından riskli olmasıyla açıklanabilir. Afganistan'dan gelirken, kaçak yol olarak Afganistan-İran-Türkiye güzergâhının kullanılması ve zorunlu yol şartlarından dolayı, sadece genç erkeklerin göçmen

olarak gelmesine sebebiyet vermiştir.

Beykoz-Yenimahalle’de ilişkiler ağı neticesinde, zincirleme göç oluşturulmuş, çoğunluğunu 21-25 yaş arası Özbek göçmenlerin oluşturduğu, mahalle sakinleri ile çıkar ilişkilerine dayalı bir ilişki çeşidi geliştirilerek, gün geçtikçe sayısı artan, yoğunlaşmanın olduğu kendiliğinden mekânsal bir kümelenme oluşmuştur.

Afgan göçmenler, diğer göçmen gruplar göz önüne alındığında, potansiyel bir iş gücünü kendilerinde barındırmaktadırlar. Her ne kadar kaçak olarak gelseler de, bu iş gücü Türkiye lehine kullanılabilir nitelikte olabilir. Özellikle Beykoz-Yenimahalle’de kendiliğinden gelişmiş bir kümelenme, pozitif yöne çekilerek entegrasyonları sağlanıp, olumlu şekillerde kullanılabilir ve yönetilebilir bir potansiyel olarak piyasada değerlendirilebilir. Bahçıvanlık ve hayvancılıkta ustalaşmış olmaları, ağır çalışma koşullarına uyum sağlayabilmeleri Afgan mültecilerin istihdam odağında göz ardı edilmemelidir.

Göç ile ilişkili konular son yıllarda (özellikle Suriye iç savaşından sonra) akademide popüler konular arasında kendine yer bulmuştur. Ancak literatürde Afganlar, göç ve mekânsal kümelenme konularında detaylı bir çalışma bulunmamaktadır. Tüm eksikliklerine rağmen, bu çalışma bundan sonra İstanbul’daki Afganlar konusunda çalışma yapacaklar için önemli ipuçları verecektir.

Spatial Cluster Dynamics of Irregular Migrants in Metropolitan Cities: The Example of Afghan Refugees in Beykoz-Yenimahalle*

Sümeyye AÇIKGÖZ^a

Abstract

According to the 2019 United Nations data, Afghanistan has been the source of most refugees in the world after Syria. The war that started with the Soviet Union's invasion of Afghanistan in 1979 brought about security problems and instability. As such, it created a refugee culture in Afghanistan. Afghan refugees, who took refuge primarily in Pakistan and Iran in the first years of the war, spread to many countries because of the prolonged war. Turkey, which had a few Afghan refugees until the 2000s, experienced an influx of Afghan refugees after the U.S. invasion in 2001. One-third of the irregular migrants captured in Turkey in five years (2015–2019) comprise around 400,000 Afghans. Uzbek- and Turkmen-origin Afghans chose Turkey as their country of migration because the Turkish language is very easy to learn and because their religious beliefs align. Furthermore, they find labor-intensive jobs in the informal sector easily. Afghans working in the informal sectors in many provinces of Turkey have headed toward Istanbul where there are more job opportunities. The Beykoz district in Yenimahalle neighborhood attracts attention as a place where thousands of young Afghan men flock and spatially cluster. This research investigates the reasons for the localization of Afghans in Yenimahalle, their arrival methods, their relations with the local people, and their ways of articulation to the informal sector. Quantitative and qualitative research methods were used together in this present study. In-depth interviews were conducted in Yenimahalle within the scope of the research. It used face-to-face questionnaires and semi-structured questionnaires. While qualitative data was the thematic and descriptive analysis method, the quantitative data were processed in the SPSS program and were subjected to the frequency and relational analysis. According to the findings, Afghans who illegally come to Turkey are clustered in the Yenimahalle because of chain migration by using appropriate rental facilities and a network of immigrants. They are then articulated into the informal sector easily because of the need for cheap labor-intensive workforce.

Keywords

Afghanistan • spatial clustering • migration • immigrant • refugee • Beykoz-Yenimahalle

* This article has been prepared based on the master's thesis defended in Istanbul Commerce University Applied Sociology Department in 2018.

a Sümeyye Açıkgöz, Istanbul Commerce University, Applied Sociology, Eposta: sumeyyeacikgoz1@gmail.com

Clusters generally occur in certain geographic areas or in a city. Geographical accumulation provides opportunities to expand the benefits of clusters, such as with innovation and efficiency. It also provides opportunities such as decreasing transaction costs, strengthening the flow of information and creativity, increasing the sensitivity of local organizations to clustering needs, and creating feelings of more competitive pressures.

Today, migration is a topic that can be understood from various aspects. It is associated with many concepts such as spatial clustering, equal spatial distribution, spatial accumulation, spatial segregation, social integration, social acceptance, social rejection, multiculturalism, ghettoization, cultural amalgamation, incompatibility, social cohesion, melting, inclusion, incorporation, assimilation, othering, racism, abstraction, economic loss, social segregation, crime, economic potential, and security. From this perspective, it is important to note that immigration is now examined with various concepts and dimensions based on the place, society, and economy. As such, it is necessary to produce the appropriate policies to manage migration correctly (Şener, 2019).

The form of structuring that is seen by reflecting into space intertwines class disintegration with cultural and socio-demographic features that have generally been viewed as ordinary. However, the access to services and the discrimination in urban spaces make some groups, especially immigrants, unequal. Conversely, it makes other groups, such as the natives, more advantageous and privileged. It is seen that the socio-spatial structure that should be planned as part of the adaptation policy processes that are being applied to the international migrants settled in the cities is mostly neglected. Thus, the disadvantages experienced by immigrant groups in their adaptation processes are being resolved as part of their intra-group solidarity with their immanent spatial clustering actions. However, such clusters may bring some difficult problems to the groups living in these places, to the local governments, and to the cities. (Yüceşahin, 2017).

For people from different cultures to come together and live in harmony, a certain length of time must pass. Social change and cultural amalgamation becomes inevitable as a result of the immigration of people speaking different languages and coming from different cultures. However, with this amalgamation, a troubled process will have started as well.

Afghanistan was among the countries that “produce refugees” in the historical process. This was due to the economic woes, which was a result of the occupation by the Soviet Union, the Afghanistan–Taliban war, and the continued multi-faceted wars that continue to this day. In today’s post-industrial era, Afghans have not only migrated with the most primitive approaches; however, they have done so as a result of othering and labor exploitation that

they experienced at their destination. As such, it is also observed that they are continuously seeking migration yet again. Migration has turned into one of the facts that never disappear from the scope of the country's history, as well as in the lives of its individuals. Although Turkey continues to be the unchanging geography of transit migration, it also constituted the position of the destination country over time.

Method

In this study, a mixed method of qualitative and quantitative approach was used. The study interpreted the migration processes of Afghans who began to come to Turkey since the Soviet Russian invasion in 1979, looking into their spatial clustering dynamics in the Beykoz-Yenimahalle. In-depth interviews were conducted using face-to-face questionnaires administered to 100 people and semi-structured questionnaires among 10 people. While qualitative data was the thematic and descriptive analysis method, the quantitative data were processed in the SPSS program and subjected to the frequency and relational analysis. The mixed-method approach has been determined as the most appropriate method for the research to be clear, comprehensible, and more inclusive.

In the research, semi-structured interview and survey technique was used, field observations were made in the neighborhood and all the data obtained from these were evaluated together with the literature research. For the research methods that constitute the main data sources of the study, semi-structured interview form and questionnaire form were used. Two different interview forms were prepared for the two different constructs specified for the semi-structured interview form, and the questionnaire form was applied in a single form.

Findings

The Yenimahalle neighborhood, located in the Beykoz district of Istanbul, is preferred as a place that facilitates job opportunities for the immigrants who come there through irregular migrations. It is an isolated place with a location that is only five minutes away from the working station of the immigrants. Immigrant groups that localized in Turkey, especially in Istanbul, began seeking new places. As a result of the chain migration process, they established a small Afghanistan, which was almost a ghetto created by Afghan immigrants in Yenimahalle.

Moreover, when individuals were asked about the number of neighborhoods that they changed after coming to Istanbul, it was seen that the Yenimahalle neighborhood has not changed (66%). This situation can be explained by the ghettoization in the neighborhood.

It has been observed that 55% of Afghans arrived in Turkey one year ago or less. These data indicate that young men who come from Afghanistan for work come to Turkey intensively.

Both Afghan immigrants and residents wanted immigrants to live in isolation, without mixing into the neighborhood and its culture. With this, both Afghans and the neighborhood residents feel more comfortable and safe.

In Yenimahalle neighborhood, there is a network of relationships that are familiar with each other but do not merge. This situation has been internalized and accepted by both sections in terms of safety and comfort. This is due to the fact that both sides do not fully recognize each other and are afraid.

Based on the interviewees' overseas experiences, although almost all went to Iran as a priority, it was observed that they were uncomfortable especially because of the religious pressure in Iran. Simultaneously, persons who belong to the Turkish ethnic group faced hardships in terms of language in Pakistan and Iran; therefore, that was a reason to choose Turkey. When this situation was discussed with the residents, they stated that although they were uncomfortable, they did not interfere with the Afghans. Moreover, job opportunities in Turkey were determined to be much higher compared with the opportunities found in Iran and Pakistan.

Results

Afghan immigrants living in Beykoz-Yenimahalle were examined and understood in the context of the migration processes. They were also surveyed in terms of the neighborhood experiences and reasons for spatial clustering. This present study examined how Yenimahalle is perceived by immigrants, what it means, why they prefer the neighborhood, and the effect of demographic and ethnic structures in establishing relationships with the place. Furthermore, the study also looked into their social and economic positions in the place, their relationships with local people and people from other countries in the neighborhood, and the location of the neighborhood in the process of socialization.

Istanbul is becoming an important shelter where irregular migrants easily find more short-term and labor-intensive jobs. The metropolitan environment enables different cultures to live comfortably without being noticed. However, in Istanbul, there is a great accumulation

in places where asylum seekers and immigrants live densely, and the need for both housing and business cannot be easily met. In this context, immigrants who come to Istanbul individually or in groups need a new area. Beykoz-Yenimahalle has become a preferred place for immigrants. On the one hand, it enables an isolated life with its distance from the centers. On the other hand, it does not have unemployment problems because of the worker station being located in a sub-neighborhood.

Afghan immigrants have a high potential workforce compared with other immigrant groups. Although they come illegally, this workforce could be used as an attribute in Turkey's favor. Especially in Beykoz-Yenimahalle, a self-developed cluster can be utilized positively by ensuring their integration. Furthermore, their manageable potential can be turned into a good account in the market.

Recently, issues related to migration have become popular among academics, especially after the Syrian civil war. However, there is no detailed study in the literature on Afghans, their migration, and spatial clustering. Despite all its shortcomings, this study will provide important points for those who will study Afghans in Istanbul in the future.

References

- Alimia, S. (2014). Afghan (Re)Migration from Pakistan to Turkey: Transnational Norms and the 'Pull of Pax-Ottomanica? *Insight Turkey*, Vol.16, No.4 s. 159-181.
- Alver, K. (2007). *Siteril Hayatlar: Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler*, Ankara: Hece Yayınları.
- Andersen, H. S. (2016). Spatial Assimilation? The Development in Immigrants' Residential Career With Duration of Stay in Denmark, *J Hous and the Built Environ*, Vol: 31, s. 297-320.
- Bozok, N, Bozok, M. (2018). "Göçmen İstekleri" Yaklaşımı Işığında Beykoz, Karasu Mahallesi'ndeki Refakatsiz Afgan Göçmen Çocukların Yaşamlarını Sürdürme Mücadeleleri. *Moment Dergi* , 5 (2) , 416-440 . DOI: 10.17572/mj2018.2.416440
- Erder S. (2002). *Kentsel Gerilim*. Ankara: Um: Ag Yayınları
- Constant, A., Shachmurove, Y., ve Zimmermann, K.F., (2013). What makes an Entrepreneur and does it pay ? Native Men, Turks, and other Migrants in Germany, German Institute for Economic Research, Discussion Paper 386, Berlin.

- Doğan, Yasemin, “Trabzon’da Yaşayan Afganistan Uyruklu Sığınmacıların Göç Deneyimleri ve Sorunları”, Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 5/7, ss.11-29.
- Erman, T. (2002). Mekânsal Kümelenme, Siyaset Ve Kimlik, Kentleşme, Göç Ve Yoksulluk, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara: İmaj Yayıncılık, 1-17.
- Flanagan, W. G. (2002). Urban Sociology: Images and Structure, Boston: Allyn and Bacon Press.
- Göregenli M. ve Karakuş, P. (2014). Göç Araştırmalarında Mekan Boyutu: Kültürel ve Mekansal Bütünleşme, Türk Psikoloji Yazıları, Aralık 2014, 17 (34),101-115.
- Göregenli, M. ve Karakuş, P. (2011). Türkiye’deki LGBT Bireylerin Günlük Yaşamlarında Maruz Kaldığı Heteroseksist Ayrımcı Tutum ve Uygulamalar. A. Erol (Dü.) içinde, Heteroseksizme Karşı Gökkuşluğu Anti-Homofobi Kitabı, 3 (s. 53-62). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Harunoğulları M. ve Cengiz D. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Analizi; Hatay (Antakya) Örneği, TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu 23-24 Ekim Ankara.
- Harvey, D. (2012). Sermayenin Mekânları, Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru. (B. Kıcırcı, D. Koç, K. Tanrıyar ve S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kurtoğlu, A. (2005). Mekânsal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekanı Olarak Dernekler, European Journal of Turkish Studies, Thematic Issue No: 2, Hometown Organisations in Turkey.
- Nightingale, C. H. (2012). Segregation: A Global History of Divided Cities, Chicago: The University of Chicago Press.
- Ökten Ş. (2012). Zorunlu Göç Zor(Un)Lu Kabul: Ceylanpınar Afgan Göçmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 17, Sayı 28, Temmuz–Aralık, 171-186.
- Özservet, Y (2015). Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekan ve Şehre Uyum, Sosyoloji Divanı Dergisi Göç Sayısı, Sosyoloji Divanı, 3 (6), Temmuz, Aralık.
- Özservet Yasemin Ç. (2013). İstanbul Zeytinburnu İlçesi’nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Kentleşme Ağlarının Analizi, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı: 2, s.163-181.
- Öztürk E. (2014). Türk asıllı afgan mültecilerinin 12 eylül döneminde iskan ve istihdamı, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Porter, M. E. (1998). The Adam Smith Address: Location, Clusters, and the “New” Microeconomics of Competition, Business Economics, 33(1), Jan.

- Rocha, H. ve Sternbe, R. (2005). Entrepreneurship: The Role of Clusters Theoretical Perspectives and Empirical Evidence from Germany, *Small Business Economics* 24(3): 267-292.
- Schaffner S. ve Treude B. (2014). The Effect of Ethnic Clustering on Migrant Integration in Germany, *Ruhr Economic Papers*, S. 4-43.
- Selda GEYİK YILDIRIM, Göç ve Afganlar: “İstikrarlı Mülteciler”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4 • Sayı: 2 • Temmuz - Aralık 2018 • ss. 128 – 159.
- Sölvell, Ö. (2008). “Clusters-Balancing Evolutionary and Constructive Forces”, (<http://www.tci-network.org/media/download/1188>, 7 Mayıs 2017’de erişildi).
- Şeker Betül D. ve Sirkeci, İ. (2015). *Göç Ve Uyum, Uyum Çalışmalarına Giriş. 2. Baskı.* London: Transnational Press
- Şener, E. (2019). *Dış Göç Etkisinde Gaziantep: Güncel Şehirleşme Politikaları Üzerinden Bir Kenti Okumak*, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2005). Türkiye’de nüfusun dağılımında yaşanan gelişmeler (1935-2000), *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22 (1), S. 85-102.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 1995, <https://www.unhcr.org/excom/excomrep/4ddb6ff39/unhcr-activities-financed-voluntary-funds-report-1993-1994-proposed-programmes.html>, (Erişim tarihi:10.10.2018)
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2000, *The State of The World’s Refugees 2000*, <https://www.unhcr.org/3ebf9bb8e.pdf> (Erişim tarihi:10.10.2018)
- Yakar, M. (2012). Türkiye’de İç Göçlerin İlçelere Göre Mekânsal Analizi: 1995-2000 Dönemi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9:1.
- Yücesahin, M. (2017). Uluslararası Göç, Kimlik Ve Mekânsal Kümelenme-Ayrışma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Göç Özel Sayısı*, 22(1): 1303-1315.